

ZAP

De IJzerbedevaart in 'Het België van Laurence Vielle' (VPRO).

Bij de flaminganten

Door HANS BEEREKAMP

Het gaat goed met *Buitenhof* (AVRO/VARA/VPRO), dat steeds duidelijker de functie krijgt van het enige politieke praatprogramma waarin een internationaal perspectief uitgebreid aan bod komt. In de naar Slauerhoffs verhalenbundel vernoemde rubriek *Schuim en as* bespreken roulerende 'columnisten' de buitenlandse pers. Dat ging de eerste keren wat moeizaam, maar Petra Stienen wist gisteren vlot een aantal uiteenlopende kwesties in feministisch verband te plaatsen. Twee kenners van de Spaanse politiek voerden een interessant gesprek over de weinig rooskleurige toekomst en schrijver Arnon Grunberg kraakte enkele politieke voetnoten in de trant van zijn dagelijkse rubriek op de voorpagina van *de Volkskrant*.

De les van Grunberg: meer Freud lezen

Voor Grunberg is de moraal voor altijd veranderd door de uitwassen van fascisme en stalinisme in de twintigste eeuw. Hij raadt PvdA-politici eens Freud te gaan lezen over de onvolmaaktheid van de mens. Hij noemt zichzelf geen vechter, maar een paard, een vluchtdier, dat om de schrijver Jerzy Kosinski te citeren „met zijn benen denkt”.

Na de eerste aflevering was ik weinig positief over de documentaire van Marlou van den Berge en Djoeko Veeninga *Het België van....* (VPRO): te weinig structuur, te veel willekeur en clichés over plezante zuiderburen. Maar het werd ongeveer bij elke aflevering beter. Het hoogtepunt was de voorlaatste, waarin popzanger Daan (Stuyven) zijn pak van Sjaalman aan impressies over het leven langs de steenwegen tot een soort van ballade aan een wist te smeden. En gisteren eindigde de reeks rondleidingen met gids in de meest samenhangende beschouwing, van de Franstalige Brusselaar Laurence Vielle. De theatermaakster en dichteres bezocht onder meer de IJzerbedevaart in Diksmuide, waar haar oudoom Frans Daels mede het initiatief toe had genomen. De flamingant en collaborateur werd na de Tweede Wereldoorlog ter dood veroordeeld. De Franstalige tak van haar moeders familie sprak niet meer met de Nederlandstalige, omdat daartoe mensen behoorden die letterlijk verzetsleden van de andere kant verraden hadden.

In een fraaie parallel met deze vaak verzwegen tegenstelling tussen 'zwarten' en 'witten' bezoekt Vielle in Gent historicus Bruno De Wever, specialist in collaboratie en broer van de nationalistische politicus Bart De Wever (N-VA) die hoopt binnenkort burgemeester van Antwerpen te zijn. De broers praten op verjaardagen over wijn en familie zaken, nooit over politiek.

Ook ontmoet Vielle een Vlaamse psychoanalytica die denkt dat het zwijgen over de pijnlijke breuken dwars door families heen uiteindelijk kan leiden tot het einde van België. En zo zijn we terug bij Grunberg: meer Freud lezen, erkennen dat de mens onvolmaakt is en dat de Tweede Wereldoorlog niet de oorzaak is van alle ellende, maar wel iets wezenlijks veranderd heeft.